

Lundsuniversitet

MUSIKHÖGSKOLAN I MALMÖ

Läroarbldningen i musik

Anna Bohman

EXAMENSARBETE

Höstterminen 2008

Vad är det som gör en låt "bra"
och vilken roll spelar budskap och text i musik
för tonåringar idag ?

En studie kring elevers tankar om musik och text

Handledare: Gunnar Heiling

Sammanfattning

Denna studie är gjord för att undersöka ungdomars tankar kring musik och text, och då med utgångspunkt från forskningsfrågan: *Vad är det som gör en låt "bra" och vilken roll spelar budskap och text i musik för tonåringar idag?* Studien grundar sig i ett intresse för budskap i musik och funderingar kring huruvida detta budskap når fram till dagens tonåring. All musik förmedlar något men hur uppfattar mottagaren det? Handlar en bra låt endast om musik? Spelar texten den viktigaste rollen i sammanhanget eller är helheten det som tilltalar? Påverkas tonåringarna av musiken och det eventuella budskapet, eller är det något man inte alls bryr sig om?

Under tre gruppsamtal med elever från årskurs 7 – 9 lät jag elever lyssna på låtar och läsa låtens text samt fritt reflektera kring detta. Slutsatsen man utifrån dessa samtal kan dra, är att musiken är det man först möter och således det som avgör hur låten tas emot, samt det som avgör om man är intresserad av att lyssna vidare. Texten fyller en viktig funktion, åtminstone för många, men det är inte förrän du fastnat för låten rent muskmässigt som du lyssnar på texten mer noggrant och kan ta denna till dig. En del fastnar för en mening eller två, men ofta handlar det då om låtar med en handling som just bygger på endast en mening. Helheten i texten blir inte verklig förrän efter hand, och slutsatsen är härmed att musikens form och kombination av toner har en otrolig makt över örat. Det tonåringarna tycker om lyssnar de på, oavsett innehåll. Möjligen mattas lyssnandet ned efter att man fått veta om ett dåligt budskap i en låt, men att sluta lyssna helt är inte aktuellt för de flesta.

Nyckelord: upplevelse, sinnesstämning, tolkningsgemenskap, språk.

Abstract

This is a study of how teenagers think about music and lyrics. The question I try to answer is: What is it that makes a song “good” and what difference do lyrics actually make for teenagers today? This study started with an interest in how teenagers think about meaning in songs and music. Every song tells us something, but how do we respond? Is it only a matter of music and sound or do the lyrics have some point? I have had three very good talks with teenagers between thirteen and sixteen years old. We listened to music, read the texts to the songs and reflected together. The thing I found was that it is the music that is the first thing they listen to. The lyrics in the song is not unimportant but the way to catch their attention is by the sound of the music. It is the combination of music, melody, voice and lyrics that makes them interested in the song. It does not really matter what kind of meaning the special song has. It makes he song better or worse but it is not the main thing in their thinking about music.

Key words: music, texts, songs, interpretation, teenagers

1. Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Abstract	3
1. INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
2. FÖRORD	5
3. INLEDNING	6
4. BAKGRUND	7
4.1 Syfte och frågeställningar	7
5. TEORETISKT PERSPEKTIV OCH TIDIGARE FORSKNING	8
5.1 Musikens egentliga funktion för ungdomar	10
5.2 Texten	11
6. METODBESKRIVNING	14
7. RESULTAT	17
7.1 Samtal med 7:or	17
7.2 Samtal med 9:or	21
7.3 Samtal med elever från musikklass	24
8. RESULTATANALYS	29
8.1 Gruppsamtalet med 7:or	29
8.2 Gruppsamtalet med 9:or	31
8.3 Gruppsamtalet med elever från musikklass	32
9. DISKUSSION	35
9.1 Resultatdiskussion	35
9.2 Förslag till fortsatt forskning	38
9. REFERENSLISTA	39
Bilaga - Intervjuguide	40

2. Förord

Budskap förknippas vi med något oskrivet, möjligen svårdefinierbart, som vi tar med oss. Det känns viktigt med budskap, för den som skickar det, men framförallt för mottagaren, dock tror jag inte att alla mottagare förstår vikten av detta. Därför valde jag att studera detta område, för att just studera och undersöka men också för att uppmärksamma något jag tycker är viktigt.

Jag vill tacka de elever som ställde upp i gruppsamtalen på PeterSvenskolan, ett tack riktas också till lärarna på skolan.

3. Inledning

Musiken är knuten till personen och interaktionen med omgivningen som i sin tur prövas och bedöms utifrån egna erfarenheter och praktisk vardagskunskap. I ungdomarnas värld existerar inte bestämda ämnesgränser och dissekering i ämnesfragment. Musiken utgör ett stort fritidsintresse för i det närmsta alla ungdomar. Musiken är kopplad till bild och kropp, men musiken spelar alltid en stor roll i sammanhanget. Musiken är det centrala. Det kan handla om video, film, graffiti, rockkonserter, egen sång eller spel, kläder, stil, disco, work-out, jazzdans, styrketräning, jogging, skateboard, snowboard, in-lines eller aktiviteter vid datorn. Nästan alla ungdomar säger att de är intresserade av musik, men vad menar de med musik?

(Stålhammar, 2004)

Att musik har en betydelse för ungdomar idag råder det ingen tvekan om, men vad är det som gör musiken ”bra” i deras öron? Kännetecknas en bra låt av text som tilltalar en, eller är musiken det som avgör vad man tycker? Vilken roll spelar budskap och text, är det något man tar till sig? Använder tonåringen musiken som ett redskap i det dagliga livet eller är det bara något trevligt/mindre trevligt som finns där i bakgrunden?

”Vi *kan* inte missa musiken”, sa en elev i ett av gruppsamtalen jag utfört, och det är en sanning som kan bekräftas. Musiken tränger sig in överallt och det är inte alltid man hinner reflektera över texten och melodin man går och gnolar på. Som sångare är jag dock relativt uppmärksam eftersom texten fungerar som ett verktyg för mitt instrument när jag sjunger. Men hur tänker en tonåring? Låtar massproduceras och sönderspelas i radio och media idag och yttrandefriheten gör det möjligt att förmedla vilket budskap som helst. Har det eventuella budskapet i musiken någon betydelse för vad ungdomar tycker om låten, och låter de sig påverkas av musiken och det som den vill säga?

Kring dessa tankar valde jag att göra min forskning och de blev också mina utgångspunkter för min undersökning på PeterSvenskolan i Helsingborg hösten 2008.

4. Bakgrund

Jag är en ”textmänniska”. Med det begreppet menar jag att texten är viktigt för mig i musiken. En bra låt i mina öron utgör en symbios av musik och text. Naturligtvis finns det många vackra sånger med mindre kloka ord, eller rent instrumental musik som verkligen kan förmedla en känsla och ge en musikalisk upplevelse. Jag menar inte att texten behöver vara bra, men den spelar en stor roll för mig. Texten ger musiken karaktär och talar om vad låten vill säga mig egentligen, bortom alla fantastiska harmonier. Det är i denna symbios av musik och text, som det avgörs hur låten låter i mina öron. Hur samspelet mellan melodi och text fungerar. Ibland säger musiken ingenting och ibland kan den vara livsavgörande. Vilken makt dessa ord och toner kan ha! Jag kan dock ärligt erkänna att jag ibland trallar med i en låt på radion eller liknande, utan att direkt tänka på det. Detta leder således till att jag ibland sitter där och kan komma på sig själv att uttala det mest korkade texterna. Jag tar avstånd från musik som förmedlar ett budskap av dålig moralisk eller innehållsmässig klang, men hur gör man praktiskt för att undvika det när man inte alltid lyssnar aktivt på texten? Som vuxen reflekterar jag över detta, men den stora frågan är hur ungdomar handskas med denna fråga.

4.1 Syfte och frågeställningar

Vad är det som gör att tonåringar fastnar för en viss typ av låt? Vad är det som anses vara ”bra”? Känner tonåringen till den makt som musiken har över oss i samhället, och påverkas de av det som de upplever i musiken? Tar de medvetet till sig av ett eventuellt budskap eller är de omedvetet omslingrade av det som musiken förmedlar? Det finns en problematik med att spåra hur detta med budskap tar sig i uttryck, då det inte bara når oss genom det som verkligen sägs, sjungs eller spelas i musiken, utan även genom det som framgår mellan raderna, i bland annat media till exempel kring artisten/bandet. Förmedlar musiken något som texten förstärker, eller är det texten som förstärks genom att iklädas smäktande harmonier av olika slag, eller är det kombinationen av text och musik som är det vinnande konceptet för att fånga lyssnarens öra helt och hållet? Detta är några av de funderingar som varit drivkraften för min studie kring musik och text, vidare är jag intresserad av att undersöka huruvida det råder en skillnad mellan killar och tjejer i tankar kring ämnet, respektive mellan musikintresserad eller inte. Mitt syfte med denna undersökning är att försöka få fram hur ungdomar mellan 13 och 16 år tänker kring musik och text, och min problemformulering stannar vid meningen: *Vad är det som gör en låt ”bra”, och vilken roll spelar text och budskap i musik för tonåringar idag?*

5. Teoretiskt perspektiv och tidigare forskning

Musiken har alltid betytt mycket för människan, genom alla tider. Musik är ett sätt att uttrycka sig och den ger oss en mening till vårt liv. På samma sätt som musiken ger mening till vårt liv, tillskriver vi den en mening som vi uppfattar som riktig. Synen på musiken kan alltså vara objektiv, i den bemärkelsen att man tilldelar musiken ett värde i sig, samt även subjektiv genom att människan ger musiken ett värde. Musiken fyller många funktioner och riktar sig till grupper av människor i olika åldrar, och med olika bakgrunder och förväntningar (Dadgar, 2008).

Inom filosofin har man analyserat och filosoferat kring musikens betydelse och hur människan tar till sig musiken. Benestad (1978), beskriver *musikalisk fenomenologi* i sin bok *Musik och tanke*. Han menar att denna fenomenologi är ett försök att förstå musikens inre, och att huvudintresset i musikfenomenologi ligger i hur musikens struktur och inre relationer kommer till uttryck och upplevs i medvetandet. Fenomenologin letar efter det som förenar i olika uppfattningar, den gemensamma kärnan. Här är man intresserad av en *intuitiv* kunskap, det vill säga hur den musikaliska meningen och det musikaliska uttrycket omedelbart uppfattas. Benestad tar olika filosofers tankar som exempel, bland andra musikforskaren Heinrich Schenker, som menade att den genuina musikupplevelsen endast kan fås genom en insiktsfull förståelse av musikverkets helhet, och inte av smådetaljerna. Ernst Kurth var en centralfigur inom fenomenologin under 1920- och 30-talet, och han sa:

Musikens utgångspunkt är i psykisk mening en vilja till rörelse, liksom den överhuvudtaget är det första uttrycket för allt liv och all livsvilja. (Benestad, 1978, s.343)

Den polske filosofen Ingarden, verksam i mitten av 1900-talet, inför begreppet *emotionella kvaliteter* som innebär kvaliteter i musiken som påverkar våra känslor när vi lyssnar. Han menar att all musik innehåller sådana kvaliteter, och att de kan överrensstämma med våra verkliga känslor. De emotionella kvaliteterna finns hos musikern i form av känslor och stämningar, och blir förverkligade i toner när han spelar. Kvaliteterna finns dolda i musiken och ges som en möjlighet för lyssnaren att tolka och känna. Vidare menar Ingarden att vid sidan av det rytmiska är melodins utformande det som avgör en låts karaktär (Benestad, 1978).

5.1 Musikens egentliga funktion för ungdomar

Lilliestam (2006) skriver i *Musikliv* om hur musiken påverkar oss människor. Han talar om musikens olika funktioner, om *hur* musiken används, *när* den används och *varför*. Han menar att begreppet musik inte är greppbart eftersom det betyder så mycket utifrån så många olika perspektiv. Det Lilliestam dock verkligen kommer fram till och understryker är att musiken är viktig för människan, att den ger livet en högre status.

En del undersökningar har gjorts kring ungdomars syn på och relation till musik, här nedan följer två forskares slutsatser.

Börje Stålhammar

Börje Stålhammar (2004) är en av dem som forskat kring elevers syn på musik. Han utgick ifrån ungdomarnas egna perspektiv och ställde frågor som: *Hur värderar de musik? Vad betyder musiken för dem? Var umgås de med musik?* I intervjuerna framkommer att ungdomarna både har en känslomässig, intellektuell, social och pragmatisk syn på musiken.

Stålhammar kommer fram till att musik påverkar ungdomar och att den utgör en del av deras identitet. Musiken är viktig i deras liv, den berör och finns i alla miljöer. Han menar att musikaktiviteter sker inom olika situationer och sammanhang. Han talar även om olika rum för musiken:

- *interna rummet*
- *imaginära rummet*
- *individuella rummet*

I det *interna rummet* lyssnar man på musik ihop med sina vänner bakom en stängd dörr. I ett *imaginärt rum* rör sig en viss typ av grupp och där råder en speciell kod, stilmässigt och genremässigt. ”Medlemmarna” i gruppen klär sig och lever på ett särskilt uttalat sätt och de lyssnar på den musikstil som gruppen valt att identifiera sig med. Dörren står öppen för alla människor med samma kod. I det *individuella rummet* stänger eleven in sig själv och lyssnar där på den musik som han eller hon själv valt. Individens får distans till sin omgivning.

Fördomsfullt sägs ibland att ungdomar har ett passivt förhållningssätt till musik och att de möter musiken i musikreceptiva sammanhang, detta stämmer inte alls enligt Stålhammar. Han menar utifrån sin studie, att de flesta är aktiva med musiken, att de komponerar vid datorer eller använder musiken i kombination med andra fritidssysselsättningar. Det finns idag en unik möjlighet för alla att genom datorer komponera, arrangera ”sampla, mixa och ladda hem” musik och musiken blir en aktiv viktig del i ungdomars liv (Stålhammar, 2004).

Förutom de olika ”musikrummen” talar Stålhammar om *kraftfält*. Han menar att ungdomar omges och påverkas av tre musikaliska kraftfält som alla har olika syften. Han talar om den *internationella musikindustrin*, det vill säga musikutbudet som ofta är fokuserat på ungdomar och där den ekonomiska vinningen utgör syftet. Det andra kraftfältet är den *kulturella bakgrunden* som utgör vår omgivning och som är den som formar våra kulturella värderingar. Här skapas samhörighet och identitet. Det tredje kraftfältet är *undervisningskontexter* som utgörs av skolor eller andra undervisningssammanhang såsom föreningar, kyrkor m.m. Målet här är att undervisa i musiken (Stålhammar, 2004).

Claes Ericsson

Claes Ericsson (2002) har i avhandlingen *Från guidad visning till shopping och förströdd tillägnelse* haft gruppsamtal med några ungdomar om hur de upplever att de lär sig och tar in musik. Ericsson förklarar en individs förhållningssätt till musik utifrån tre begrepp.

1. *Shopping* står för att man har mycket att välja på och anammar en hel stil, eller delar av den, både när det gäller klädsel och musiksmak.
2. *Förströdd tillägnelse* är ett sätt att lära sig/ta till sig musiken utan att man anstränger sig eller vet om det, till exempel genom att lyssna omedvetet.
3. *Självvårdsfunktionen* innebär att musik är bra för själen. Musiken fyller en funktion som självvårdare med sitt budskap i melodi och text.

Enligt ungdomarna i Claes Ericssons undersökning gör musiken livet mer värt att leva och den hjälper ungdomar att hitta sig själva på ett djupare plan. Dessa infallsvinklar kring mitt ämne musik och text vill jag beroende på resultat i min studie, styrka eller motbevisa. Finns det en gemensam kärna i mötet med musik?

5.2 Texten

Texten i populärmusik, som är den musik jag utgår ifrån, har inte alltid haft en viktig roll. Lilliestam (1998) menar att den allmänna synen på text i början av 1900-talet, i huvudsak var som en utsmyckning, som kosmetika ovanpå melodin. Handlingen innefattade vanligen kärlek eller byggde på någon form av gimmick; ett speciellt uttryck, eller som Lilliestam själv uttrycker det, en "hakefras". Ett exempel på hakefras är "a wop bopa loo bop a lop bam boom" ur Little Richards Tutti Frutti. Denna hakefras kan tyckas vara mindre viktig, men den präglar låtens karaktär och får funktionen som en textrad, men utan att bygga på ordens mening. Röstens ljud och rytm blir sångens verktyg och detta var och är ett vanligt sätt att använda sången. Textens verkliga betydelse är beroende av olika faktorer, och upplevelsen av en viss text kan variera kraftigt i olika situationer.

Lilliestam menar att tiden i mitten på 1900-talet kom att bli en viktig brytpunkt i detta sammanhang eftersom rockmusiken då intellektualiserades och blev alltmer avancerad i sitt uttryck. Musiker som Bob Dylan och The Beatles, samt singer-songwriters som Leonard Cohen, Joni Mitchell m.fl. gav musiktexten en annan status. Innebörden av texten sågs nu som indikatorer på både det ena och det andra, och analysen av texten fick stort utrymme i krönikor och historiska framställningar (Lilliestam, 1998).

Tre typer av text

Ulf Lindberg (1995), menar att det finns tre typer av text, tre olika *fonotexter*. En fonotext är "en artists vokala utsaga av en nedskrivna text". De tre textgrupperna Lindberg talar om är *fokuserade*, *musifierade* och *fritt gestaltade texter*. De fokuserade texterna är semantiskt överordnade, det vill säga att det tänkta budskapet är i fokus, medan de musifierade texterna låter orden uppgå endast som en klang i musiken, som i exemplet med "Tutti Frutti" texten ovan. Fritt gestaltade texter "löses upp i en blandning av bundna och improviserade element", det vill säga att texterna gestaltas fritt utifrån en ifrån början fast form. Det bestämda blandas med sångarens tolkning och improvisation. Dessa tre textvarianter behöver inte stå enskilda utan kan sammanfalla i en och samma låt. Lindberg betonar "hakefrasernas" betydelse och det fragmentariska, ofullständiga lyssnandet:

Vi behöver orden för att minnas musiken, och det är en orsak till att rocktexten (i motsats till poesin) skulle kunna kallas det betydande fragmentets konst. (...) Att låtar är klingande föreningar av ord och

musik betyder att texten varken förmår eller behöver säga allt utan kan kosta på sig att sakna många av de språkliga grepp och den inre logik vi brukar förknippa med diktverk. Man måste sällan uppfatta hela texter i rock, det räcker med en titel här, en hake därför att fantasin ska sättas i rörelse.

(Lindberg 1995, s.62)

Tolkning och budskap

Alla texter kan under olika omständigheter bli *musifierade*, och alltså inte betyda något direkt speciellt bortom melodi och klang, samtidigt som texten i ett annat fall kan få en enorm betydelse för en människa i en annan situation. Detta gäller även texter som kan tyckas vara banala. Lilliestam ger exemplet; ”Love me, Love me, say that you love me” med svenska gruppen Cardigans, där texten är upprepande och tillsynes enkel, men som i en viss situation alltså kan ha en enorm betydelse för den enskilde. Upplevelsen av en text påverkar oss människor väldigt olika och är beroende på situationen (Lilliestam, 1998).

Enkla texter kan dessutom ge utrymme för egna tankegångar och på det sättet vara tilltalande, då tolkning och förståelse av en text är väldigt personlig och man ofta applicerar orden på sin egen livssituation. Det man kan notera här, är att det alltså inte bara är textens budskap som avgör om lyssnaren tycker låten är bra, utan lyssnarens sinnesstämning (Dadgar, 2008).

Tolkning av text är också beroende av genre i viss mån, vilken typ av musik man är van att lyssna på och ta till sig, samt den tolkningsgemenskap som finns och som lyssnaren är en del av. *Tolkningsgemenskap* och *smakkultur* är sådant som lyssnaren påverkas av i sitt lyssnande. Lilliestam betonar vidare vikten av att sångtexten inte är något som läses från ett papper utan något som sjungs, som låter. Ibland kanske artisten inte ens har skrivit ner sångtexten utan sjunger fritt ur minnet. Melodi och rytm spelar som tidigare nämnts, stor roll i hur vi upplever och minns sångtexten, och han menar liksom Ulf Lindberg att texten är ”material för en röst” som färgas av melodik, rytm och framförande. Alltihop uppgår i en ljudande enhet (Lilliestam, 1998).

Häri ligger hemligheten mellan framföraren och lyssnaren. Hur man tar emot ord och ton tycks vara svårt att säga. Det skapas en dialog som är unik och som kan frambringa starka känslor. Hur det går till är ett mysterium, men *att* det går till så är ett faktum enligt bland andra Lilliestam (1998). Musikalisk upplevelse är inget att tvinga fram, det händer inte alltid och är beroende av situation samt vår förmåga att vara mottagliga. Eller är det så att vi tar till oss

musiken och budskapet omedvetet? Enligt Claes Ericsson, (2002) och hans tanke med förströdd tillägnelse, är svaret på den frågan ”Ja”, medan Lilliestam, (1998) alltså menar att det inte riktigt går att säga hur vår musikaliska tillägnelse går till, då detta är beroende av diverse faktorer.

En låts budskap behöver inte vara identiskt med det egentliga textinnehållet i låten, eftersom budskapet påverkas både av hur musiken framförs och av olika sammanhang kring musiken, Bjurström, (1983). Fiske (1989) påpekar att populärkulturella texter ger lyssnaren stor frihet i sin tolkning, då det ofta finns luckor i låtarna, med utrymme att själv fylla i en passande personlig innebörd. Lilliestam (1998) menar att man måste ta hänsyn till de kulturella referenserna när man tolkar en låt. Låtar som skrivs föds i ett land och i en viss kultur och är således ett barn av sin tid. När man tolkar en låt bör man därför känna till de *kulturella referenserna* i förhållande till texten, för att helt kunna förstå den. Exempel på kulturella referenser kan vara politik, historia, kända personer, litteratur m.m. Det finns såklart gemensamma referenser som blivit internationella, såsom TV-program, kändisar m.m. men Lilliestam menar att det ändå finns en skillnad här, då samma saker kan ha olika betydelse i till exempel en svensk och i en amerikansk kontext.

Uppfattningen om att texten i musik kan ha olika betydelse beroende av situation och sinnestämning, att textens betydelse skiftat genom tiden, att vår tolkning bl.a. beror på vår kulturella kontext, att text endast kan vara ett verktyg för rösten, att texten har en musifierande funktion, att vi behöver orden för att minnas musiken... allt detta är uppfattningar jag tar med mig som underlag för min studie samt vinklar kring text i musik jag kommer att jämföra med det material jag får fram genom gruppsamtalen med eleverna.

6. Metodbeskrivning

Min tanke från början var att integrera både musik och religion i min undersökning, eftersom det är mina ämnen i min utbildning. Jag ville ta reda på om och hur religionen påverkar musikundervisningen i skolan. Vidare funderade jag på hur elever tänker kring budskap i musiken. Jag förberedde mig för en *kvantitativ* undersökning, det vill säga forskning som innebär mätningar av datainsamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder (Patel/Davidsson, 2003) och planerade att göra enkätfrågor på min praktikskola i Helsingborg. Jag skulle fånga in olika perspektiv från elever i årskurs 6 – 9 genom att få fram huruvida eleven var av religiös bakgrund och/eller musikaliskt intresserad och aktiv.

Vid planeringen av denna enkätundersökning kom jag fram till att jag behövde göra ett så kallat *strategiskt urval*, det vill säga att jag skulle välja ut de elever som jag vet har en religiös bakgrund och är musikaliska, eller inte, för att få relevanta svar. Detta visade sig kunna bli en svårighet, då religiöst ställningstagande kan vara väldigt känsligt för den åldersgrupp jag valt att undersöka. Jag bestämde mig för att begränsa området till elevens allmänna syn på musik och lyssnandet av den, men att behålla budskapsperspektivet. Problemområdet konkretiserades till deras syn på musik och text.

Min undersökning tog härmed en annan väg och jag valde att göra gruppsamtal med utvalda elever från olika årskurser istället för en enkät som forskningsmetod. Det kom att bli en *kvalitativ* studie som innebär att man fokuserar på ”mjuka” data, till exempel intervjuer och tolkande analyser (Patel/Davidsson, 2003). Mitt *empiriska* material, Patel/Davidsson (2003:17) det vill säga mina erfarenheter i undersökningen baseras på de tre gruppsamtal jag genomförde med ett antal elever från Åk 7, 8 och 9 på PeterSvenskolan I Helsingborg.

Jag gjorde först en så kallad pilotstudie för att få fram material till frågor att utgå ifrån i mina gruppsamtal. Jag valde slumpmässigt ut ett gäng tjejer i 9:an på PeterSvenskolan och ställde några spontana frågor till dem kring ämnet text och musik. Detta samtal kom senare att ligga till grund för själva undersökningens gruppsamtal.

Jag ställde följande frågor: *Vad utgör en bra låt?, Vad lyssnar du efter i en låt du aldrig hört förut?, Är texten viktig för dig?, Är en låt bra om texten är bra?, Blir låten sämre om man får veta att budskapet är tveksamt?, Blir en låt automatiskt bra om texten tilltalar dig?*

Pilotstudiens grupp, som bestod av sju tjejer var ganska eniga om att en bra låt är en låt som ”beskriver klockrent” känslor eller ett sammanhang. En bra låt förmedlar sympati. Texten får inte vara för upprepanande utan ska vara ”ny”. På frågan om vad man lyssnar efter i en ny låt var svaren delade. Några tyckte att texten var viktigast, andra ”stuket” på musiken, ”svänget”. De som ansåg sig lyssna på texten i första mötet av en låt, ändrade sig efter en stunds diskussion. De menade då att de andra hade rätt; lyssningen börjar med musikstilen, stuket och svänget, och sedan tar man in texten, *om låten är bra*.

På frågan om texten är viktig blev det också delade svar. De flesta tyckte att texten är viktig, medan några inte höll med om det. Jag frågade om texten avgjorde en bra låt, och några tyckte det. Jag gav dem då en spontan följdfråga om huruvida en dansbandslåt var bra om den hade fin text. Detta höll de inte med om. När det gällde en låt som visat sig ha ett tveksamt budskap ledde detta till att låten ansågs mindre bra, och eleverna sa sig inte vilja lyssna på den lika ofta som innan de visste budskapet. Dock skulle de inte automatiskt sluta lyssna på den. De svar jag fick i pilotstudien hjälpte mig att formulera frågor till gruppsamtalen, se bilaga *Intervjuguide*.

Min undersökning utgjordes av inspelade gruppsamtal, som jag ville göra med elever i åk 7 och 9. Jag valde ut tre killar och tre tjejer från vardera årskursen för att få fram den eventuella skillnaden mellan årskurserna respektive könen. Eftersom skolan har musikprofil tyckte jag att det var intressant att även göra gruppsamtal med en musikklass och det fick då bli motsvarande uppdelning elever från årskurs 8. I gruppen med 9:orna blev det ett bortfall på 2 elever, vilket påverkade mängden svar då samtliga elever i varje grupp fick svara på alla frågor i den mån de ville och kunde. Jag fick inte lika mycket material från 9:orna på grund av detta.

Jag lät eleverna lyssna på olika låtar, med och utan text framför sig. Detta gjorde jag mest för att få igång ett samtal och uppehålla koncentrationen kring låten. Min tanke var inte att studera detta mer ingående, utan jag använde det snarare som en metod för att skapa samtal och ha något att utgå ifrån. Det var dock intressant att se skillnaden i lyssnande som det faktiskt var, med en text framför sig. Låtarna jag valde var två för tonåringarna relativt kända ”radiolåtar” av olik karaktär i musik och text, en äldre, för tonåringarna förmodligen relativt okänd låt, samt en känd låt på svenska. Tanken vara att få fram svaren på frågorna ur ett vanligt lyssningsperspektiv, därför valde jag inte speciellt textbaserade låtar, som till exempel rapplåtar.

Jag lät eleverna fritt reflektera över låtarna och ställde frågor utifrån deras reflektioner. Jag vävde in mina tre huvudfrågor (se nedan) som sedan fick följdfrågor för att leda samtalet vidare. Frågorna har ingen inbördes ordning och kom inte alltid på samma ställe i samtalen.

Frågeställningar:

1. Vad är det som gör en låt ”bra”?
2. Vad lyssnar du på och hur lyssnar du, när du hör en låt?
3. På vilket sätt är texten och låtens ev. budskap viktigt för dig?

Eleverna i gruppsamtalen deltog frivilligt i samtalen och samtliga valde att inte vara anonyma. Jag informerade eleverna om hur inspelningen skulle komma att gå till samt hur svaren skulle komma att användas. De gav alla sitt medgivande till denna användning, och detta styrker därmed giltigheten och trovärdigheten för denna studie.

7. RESULTAT

Nedan följer de tre gruppsamtal jag gjorde med elever från PeterSvenskolan i Helsingborg, namnen är inte fingerade.

7.1 Samtal med 7:or

Jag träffade Emma, Rasmus, Sara, Fredrik, Gustav och Iza från sjuan i ett mindre klassrum. Vi satt kring ett runt bord och samtalande. Jag lät eleverna lyssna på en låt och sedan diskuterade vi kring deras reflektioner utifrån mina frågor. Efter det första samtalet delade jag ut texten till samtliga och vi lyssnade på samma låt en gång till. Vi samtalande igen och jag lät eleverna fritt reflektera. Vidare lyssnade de på ytterligare två låtar, då med texten framför sig ifrån början. De två första låtarna var på engelska och den tredje på svenska. Hela gruppsamtalet tog cirka 45min.

Första låten vi lyssnade på var *I kissed a girl* med artisten Kate Perry. Inspelningen på låten skiljer sig från radioversionen, vilket är något som samtliga elever reagerade över. Detta var inget jag själv hade tänkt på, men det visade sig vara en bra detalj som fick eleverna att lyssna mer intresserat på låten, som de alla annars kände till mycket väl. Några tyckte låten var bra, andra sådär. De positiva svaren på frågan varför låten är bra, blir: ”Låten är svängig...”, ”Lätt att få på hjärnan med samma ackord och text om och om igen”.

Det där med att ”få på hjärnan” menar dock inte alla var positivt, och de negativt inställda tyckte att låten var tjatig. Alla tyckte dock att den var helt okej. Samtalet gick vidare till fria reflektioner kring frågan, vad det är som gör en låt ”bra”? För att få igång samtalet kom en följdfråga: *Vad lyssnar du på i en låt?* Iza får svara först: ”Jag lyssnade mycket bara på musiken tidigare, men nu har jag börjat lyssna på texten också. Den är viktig i låten, men oftast bara lyssnar jag utan att kanske tänka på det.”

Sara säger som Iza, att texten tidigare inte haft samma vikt som nu, och att texten nu har stor betydelse: ”Låten blir bättre om det är ett bra innehåll.” Emma tycker att det viktigaste är att kunna sjunga med i en låt: ”Refrängen ska vara bra, glad och upp och ner”.

På följdfrågan om *tveksamt innehåll gör en låt sämre*, menar Sara att ett tveksamt budskap gör att man inte lyssnar lika mycket på låten, men man slutar inte lyssna på den helt. Fredrik håller

med och berättar att här han åker bil och de lyssnar på musik samtidigt, brukar han fråga vad olika ord betyder som han inte förstår, i låten. Rasmus känner igen sig och säger: ”Det är lättare att tänka på text i låtar nu, eftersom man kan engelska bättre, nu när man förstår orden.” Gustav menar att tidigare när man lyssnade på låtar, hörde man mest musiken bakom: ”Då sjöng man med, fast helt fel!” Alla skrattar och samtycker. Gustav menar vidare att en bra låt har fart och mycket musik. Fredrik betonar texten och berättar att i denna låt var det ett ord han inte kunde, som han frågade sin pappa om. Vi lyssnar en gång till på låten och alla fick då texten framför sig.

I kissed a girl

This was never the way I planned
Not my intention
I got so brave, drink in hand
Lost my discretion
It's not what, I'm used to
Just wanna try you on
I'm curious for you
Caught my attention

I kissed a girl and I liked it
The taste of her cherry chapstick
I kissed a girl just to try it
I hope my boyfriend don't mind it
It felt so wrong
It felt so right
Don't mean I'm in love tonight
I kissed a girl and I liked it I liked it

No, I don't even know your name
It doesn't matter,
You're my experimental game
Just human nature,
It's not what,
Good girls do
Not how they should behave
My head gets so confused
Hard to obey
I kissed a girl...

Us girls we are so magical
Soft skin, red lips, so kissable
Hard to resist so touchable
Too good to deny it
Ain't no big deal, it's innocent

I kissed a girl...

Reflektionerna blev nu lite annorlunda. Emma, som tidigare gillade låten upplevde den nu som tjatig, Fredrik lade märke till en textrad han inte tänkt på förut och flera lade märke till sticket i låten som de tidigare ”inte hört”. Rasmus tyckte låten blev bättre nu när man fick se texten.

Vi diskuterade låtens budskap och frågan om texten och budskapet är viktigt. Emma svarar att låten vill säga att det är bra att testa lite, för att ta reda på vad man är. Det är budskapet. De andra håller med om handlingen, och lägger till att budskapet är ganska meningslöst. Iza avbryter och menar att låten är bra att springa till, och hon berättar att hon lyssnar på musik när hon springer. Hon säger att hon lyssnar på musik ibland på youtube.com för att också kunna se videon, det har hon gjort med denna låt. Hon kan också kolla på lyrics.com för att ta reda på texten till en låt. De andra håller med och de flesta har även sett musikvideon på MTV till den här låten, och tycker den är rolig. Gustav säger att han inte är direkt musikintresserad, och Rasmus säger likadant. Men de menar att man kan ju ändå inte missa musiken: "...vart man än går finns musik."

Jag tar fram en ny låt med en annan karaktär, *Boulevard of broken Dreams* med bandet Green Day. Eleverna får texten ifrån början.

Boulevard Of Broken Dreams

I walk a lonely road
The only one that I have ever known
Don't know where it goes
But it's home to me and I walk alone

I walk this empty street
On the Boulevard of Broken Dreams
Where the city sleeps
and I'm the only one and I walk alone

I walk alone I walk alone I walk alone I walk a...

My shadow's the only one that walks beside me
My shallow heart's the only thing that's beating
Sometimes I wish someone out there will find me
'Til then I walk alone

I'm walking down the line
That divides me somewhere in my mind
On the border line
Of the edge and where I walk alone

Read between the lines
What's fucked up and everything's alright
Check my vital signs
To know I'm still alive and I walk alone

I walk alone I walk alone I walk alone I walk a...

My shadow's the only one that walks beside me
My shallow heart's the only thing that's beating
Sometimes I wish someone out there will find me
'Til then I walk alone

I walk alone I walk a...

I walk this empty street
On the Boulevard of Broken Dreams
Where the city sleeps And I'm the only one and I walk a...

My shadow's the only one that walks beside me
My shallow heart's the only thing that's beating
Sometimes I wish someone out there will find me
'Til then I walk alone...

Sara tycker att detta är mer hennes musikstil, hon gillar denna låten. *Vad gör då denna låt så bra?* undrar jag. Hon svarar: ”Sångaren har en bra röst, det är bra ljud och rytmen och vissa förändringar i låten gör att man lyssnar bättre. Textens innehåll stämmer med musiken.” Sara översätter texten med att sångaren sjunger om att han är ensam. Gustav tycker att låten är helt okej, men vill ha lite mer fart. När jag frågar hur han lyssnar på musik svarar han: ”Nuförtiden lyssnar jag mer på texten och musiken är mer i bakgrunden. Jag sjunger inte, men man har den (texten) i huvudet, man sjunger inom sig.” Fredrik tycker låten är rörig att lyssna på, att den är intensiv och kort och att den går i moll. Sara flikar in att detta är hårdare och bättre än pop. Emma menar att hon kan lyssna på vadsomhelst, fast poängterar att detta inte innefattar Mozart. Hon menar på att hon hörde texten mer i den lugna låten för att hon lyssnade mer på den. Det hon tog till sig i texten var ”walk alone”, det var det i texten hon fastnade eftersom det återkom flera gånger.

Diskussionen går sedan mer in på känslan kring musiken. Gustav säger att Kate Perry-låten är en sådan låt som man lyssnar på tillsammans med andra när man ska gå ut eller så, medan den andra lugna låten med Green Day är något som han skulle lyssna på när han är själv eller innan en fotbollsmatch, för att samla tankarna. De andra håller med. Fredrik säger plötsligt: ”Jag lade märke till att det var en svordom i låten! Helt okej, det inte är ett bra sätt att uttrycka sig på men det är ett bra sätt att få ut sina känslor.” Svordomar i låtar är enligt eleven kraftuttryck som ibland kan behöva tas till. Några samtycker.

Låt nummer tre är Peps Perssons *Oh boy!* Halva gruppen jublar när de får veta att vi ska lyssna på den här låten, och när den sätter igång sjunger de med av hjärtans lust. Alla får texten och följer med.

Oh boy!

Oh boy! Vilket vackert väder, solen skiner idag
Oh boy! Inga tunga kläder behövs och det gillar jag

Så opp och hoppa det är sol idag
Och en sån dag kan man inte ligga och dra
Nej lämna idet och häng med mej ut
För sommarn´ kommer nu är vintern slut

Oh boy! Hör på fågelsången, dom sjunger så man blir yr
Oh boy! Här på trädgårdsgången, går vägen till ett äventyr
Tänk nu på att man kan bli så glad av allt ljust, blommor och av gröna blad
Och va med dej å kommer hem igen, från glömda drömmar och till sommaren Oh boy!

Oh boy! Vilka glada toner, det rycker å spritter i mej
Oh boy! Tusen millioner kramar vill jag ge dej
Ja tänk dej att det kan va så lätt ibland, så enkelt som å sträcka ut en hand
Å torka gruset av en barnakind, å känna värmen från en sommarvind

Oh boy! Sicken skänk från ovan det är å leva ida´
Oh boy! Rena gudagåvan, är det konstigt att man är gla´
För solen skiner och du är här, å jorden spinner i sin himlasfär
Å faktiskt när man mår på detta vis, är världen nära på ett paradys
Oh boy! Oh boy! Oh boy! Oh boy! Oh boy! Vilket vackert väder Oh boy! Oh boy! Oh boy! Oh boy!

Oh boy! Vilket vackert väder, solen skiner idag
Oh boy! Inga tunga kläder behövs och det gillar jag
Oh boy! Hör på fågelsången, dom sjunger så man blir yr
Oh boy! Här på trädgårdsgången, går vägen till ett äventyr

Fredrik, Sara, Iza och Emma sjunger med, medan Rasmus och Gustav inte gör det. Rasmus protesterar när jag påstår att han inte sjöng med och menar att han visst gjorde det, fast inom sig, genom att lyssna och hänga med i texten. Jag säger att jag förstår hur han menar, men påstår att det inte är samma sak som att sjunga med. Emma säger att låten gör så att man ”kommer upp igen” och förklarar uttrycket med att hon blir glad och på gott humör igen. Iza tänker på sommar och skolavslutning och säger att man vill sjunga med, man blir glad av att sången är på skånska, det är ett ”glatt språk”. Fredrik och Sara menar att när det är på svenska, är det mycket lättare att sjunga med. Gustav säger att han inte gillar den här låten, han menar att den är seg men han är ändå inte helt negativ: ”Texten är bra men lite töntigt att sjunga på skånska, fast man går upp lite i varv.” Rasmus säger sig uppfatta ett budskap genom låten och menar att den handlar om att man ska glömma sina bekymmer och vara glad. Han hör trumpeter och fågelkvitter.

7.2 Samtal med 9:or

Jag träffade Anton, Fredrik, Liv och Emelie ifrån åk 9, under deras projektvecka. De hade 45 minuter över, precis efter lunch. Jag hade bett att få sex elever att samtala med, men två elever kom inte, det blev alltså ett bortfall. Vi satt i ett klassrum vid ett runt bord. I denna grupp började jag med att låta eleverna lyssna på låten *I wish* med Stevie Wonder.

Anton upplevde en gammalmodig känsla och konstigt sound, han associerade texten till hur man längtar till andra tider och menade att han tänkte tillbaka på sig själv när han var liten. Emelie tyckte låten var glad och beskrev sitt sätt att lyssna: ”Första gången jag lyssnar på en låt lyssnar jag på helheten, sen kommer texten mer i efterhand.” Liv tyckte om låten och menar att hon lyssnar på allt, men att rösten är viktig, det måste vara en bra sångröst. Fredrik tyckte det var en svängig låt och säger att han första gångerna han lyssnar på en låt, lägger mest vikt vid melodin. Därför menar han att han inte alls kan återge vad låten handlade om eller vilken text den innehöll: ”Jag gillar den mesta musiken men melodin är viktig för att en låt ska vara bra. När jag kan melodin kan texten efterhand komma fram.” Efter en genomlyssning kunde alltså inte Fredrik berätta något om innehållet av låten, rent textmässigt.

Anton menar att budskapet är viktigt, men tillägger: ”...fast egentligen, först lyssnar jag kanske på låten utan att tänka.” Emelie fortsätter och påpekar att det är skillnad om man känner till artisten. Hon berättar att hon spelar bas och lyssnar efter instrument när hon lyssnar på musik: ”Vet man vem artisten är så kan jag gå in (internet) och läsa texten, så jag vet mer vad låten egentligen handlar om.” Jag delade ut texten till alla och vi lyssnade på samma låt igen.

I wish

Looking back on when I was a little nappy headed boy
Then my only worry was for Christmas what would be my toy
Even though we sometimes would not get a thing
We were happy with the joy the Day would bring

Sneaking out the back door to hang out with those hoodlum friends of mine
Greeted at the back door with boy thought I told you not to go outside,
Tryin your best to bring the water to your eyes
Thinkin it might stop her from woopin your behind

I wish those days could come back once more
Why did those days ever have to go
I wish those days could come back once more
Why did those days ever have to go cause I love them so

Brother says hes tellin bout you playin doctor with that girl
Just dont tell Ill give you anything you want in this whole wide world
Mama gives you money for sunday school You trade yours for candy after church is through

Smokin cigarettes and writing something nasty on the wall (you nasty boy)
Teacher sends you to the principals office down the wall
You grow up and learn that kinda thing aint right
but while you were doinit-it sure felt outta sight

I wish those days...

Fredrik tyckte det var mycket lättare att hänga med i låtens handling med texten framför sig. Han menar att nu tvingas man lyssna efter det han sjunger, det vill säga budskapet. Liv säger att hon också hänger med lite mer med texten framför sig, medan Anton tycker saken är densamma från första gången han lyssnade, ingen skillnad alls för honom.

Jag bytte låt och lät dem lyssna på *I kissed a girl*. Anton reagerar först och tycker detta är en ”oerhört tråkig låt” som man är omringad av dagligen och han tillägger att texten är värdelös. Fredrik tycker att detta är en typisk ”tjejlåt”. Liv tycker om låten och menar att budskapet är dubbelt; man får men får samtidigt inte. Emelie återger handlingen i låten men Fredrik menar att det bara är frasen ”I kissed a girl” som man kommer ihåg ändå, och att det räcker: ”Hela budskapet kommer fram i den meningen.”

Jag byter låt igen och låter dem lyssna på *Boulevard of broken dreams*. Fredrik lyser upp och diggar med när han hör låten. Han menar att han för en gång skull lyssnar både på melodi och text, eftersom denna låt är tillräckligt bra. Han säger: ”Riktigt bra melodi och texten är också rätt bra, jag lyssnar på texten här eftersom jag gillar låten.” Anton menar det motsatta och säger att han aldrig lyssnar på denna typ av musik, medan Emelie tycker det är en skön musikstil. Om man vill ta det lite lugnt kan man lyssna på den här låten. Liv säger att den förra låten hade mer liv i sig, att musiken förmedlar känslan. Hon säger att denna låt känns sorglig på något vis. Emelie fortsätter: ”Texten stämmer inte med Kate Perry låten, men text och musik känns mer överrensstämmande i den här låten.” Emelie menar att Kate Perry-låten inte stämmer överrens i text och musik, att den texten egentligen inte är så glad, men musiken gör den glad.

Jag ställer frågan om budskap, och om en låt blir mindre bra om budskapet visar sig vara tveksamt. Anton svarar snabbt med att säga att han tänker på budskapet, men efter en liten stunds samtal ändrar han sig:

Det kvittar mig, gillar man låten ifrån början så sjunger man ju med, ja och då får man veta texten,
...då tar man reda på det, ..då tänker man på budskapet, (...) man tycker nog inte mindre om
låten ifall budskapet är dåligt.

Fredrik håller med, men säger samtidigt att man känner om budskapet är OK. Den känslan kanske förändrar ens känsla för låten, men man slutar inte lyssna: ”Det spelar ingen roll med budskap, låten blir sämre om man vet att det är dålig text, men man slutar inte lyssna om

melodin är bra.” Liv säger: ”Jag lyssnar mest på musiken och sången (rösten), resten skiter jag i. Om texten är fin lyssnar jag på den, men det spelar inte så stor roll för mig. ”

När jag ställer frågan om de tror att de blir påverkade av musiken och budskapet, och hur de tänker kring det, svarar Emelie att hon inte känner att hon påverkas men att hon förstår hur den som sjunger/spelar menar. Hon förklarar att man får en uppfattning om hur artisten tänker och man reflekterar över att han/hon tycker så eller så, men man ändrar inte sin egen uppfattning. Liv tycker inte heller att hon blir påverkad av något budskap, men Fredrik menar att han låter sig påverkas till humöret när han lyssnar på musik och han använder musiken som en glädjekälla. Om det kommer en glad låt så blir han glad, han vill lyssna på glada låtar och menar att man på det sättet också kan hålla sig glad. Emelie protesterar och säger att hon inte vill höra en glad låt när hon är lessen eller arg, då blir hon bara mer sur.

Det sista vi hinner med i gruppsamtalet blir en kort reflektion kring svenska låtar, jag låter eleverna lyssna en liten stund på Oh boy! Anton säger att detta är en ”klassiker-skiva”, men tycker inte att svenska låtar är lika bra som engelska. Eleverna tycker att budskapet är tydligt och alla menar att man blir påverkad i humöret av dessa glada toner. Emelie säger att låten är ett bud till ungdomar, att de ska ut och röra på sig i det vackra vädret.

7.3 Samtal med elever från musikklass

Jag träffade Max, Amy, Viktoria, Elin, Leo och Alfred i deras nya musiksals under cirka 45 minuter. Vi satt i en ring och pratade. I detta samtal startade jag med Green Day låten *Boulevard of broken Dreams*.

Max börjar och han tycker verkligen detta är en uttråkad låt med tjugatig text som upprepar sig. Viktoria fortsätter och menar att hon inte känner så mycket för den här låten, därför lyssnade hon inte så noga på vare sig text eller musik. Hon gillade dock tempot och rytmen. Amy däremot gillar låten och texten väldigt mycket, och säger att detta är en låt som är bättre att lyssna på när man är ensam. Leo tänker tillbaka på när han var yngre och minns att någon cool kille lyssnade på denna låten. Han förknippar låten med den känslan, att han och en kompis skulle lyssna på samma låt som den där ”coola” killen. Alfred tycker det är en helt okej låt, uttråkad efter ett tag, men helt okej. Elin tycker om den här typen av musik.

Jag delar ut texten och vi lyssnar en gång till, jag ställer frågorna: *Vad är det som gör en låt bra? Vad lyssnar ni efter? Är texten viktig?* Max svarar att helheten är det man lyssnar på. Leo tycker att det beror på vilket band som gjort låten: ”Tycker jag att bandet är bra så tycker jag låten är bra. Men ifall låten är jättebra, blir den ju bra ändå...”

Amy menar att texten och sången är jätteviktig, och gitarrljudet. Alfred tycker att en bra låt är ett lagom tempo med en god kombination av ackord som låter bra. Texten lyssnar man på i ett senare skede:

Rätt tempo, rätt såhär melodi och så.., en låt som är lätt att tycka om..., även om jag inte själv gillar denna låt kan jag tänka mig att om det är nån som inte har nån musikstil, så måste man lätt kunna ta till sig den. (låten). (...) Det är inte viktigt att texten är jättebra, utan mer att man hör vad de sjunger och att helheten är bra.

Elin håller med och lägger till att texten nog är viktigare i en långsam låt, i en ballad och att innehållet inte är lika viktigt i en upptempolåt. Max fortsätter och menar att musiken är viktigast för honom, han vill bli glad av musiken samt vill kunna se ett mönster i texten, melodin uppbyggnaden av en låt är viktig. Han förklarar:

Det ska inte bara vara en enda text, som en berättelse, utan verser och återkommande refräng. Man ska inte behöva bli uttråkad på en låt, det kan vara så att man hittar något nytt, även om man lyssnat på den 10 gånger.

Viktoria håller med om att helheten är det viktigaste, men tycker ändå att musiken är viktigare än texten. Hon tycker att bra musik ska vara varierande och tycker som Max, att det är bra med ett mönster i texten.

Jag tog fram nästa låt och vi lyssnade på *I kissed a girl*. Elin börjar och säger att texten är viktig här, eftersom låten har en handling. Alfred tycker att texten är meningslös, men låten har rätt tempo och rätt melodi så den är ändå lätt att tycka om. Han menar att det är därför denna låt är så känd, att de som inte har en speciell musiksmak lättare anammar denna typ av musik. Leo håller med Alfred. Max håller också med och menar att detta är en typisk poplåt, texten passar till melodin och musiken är lätt att ta till sig och funkar på alla människor. Amy håller med och tillägger att det är en rolig låt, som drar till sig uppmärksamheten: ”Budskapet är lite

roligt; jag kysste en tjej och tyckte om det..., man lyssnar en extra gång..., vad sa hon egentligen?"

Max gillar den här låten mer än den första. Amy tycker olika om låtarna beroende på vilket humör hon är på när hon lyssnar, medan Alfred tycker att den första låten är mer musik: "Denna låten..., hon kan ju inte ens sjunga! Det är en simpel låt, men den andra låten är ett band, där alla är musiker". Elin tycker att denna låt känns mer falsk. Vidare säger hon att vad man tycker om en låt, beror på hur "ny" den är. Allting är mer intressant i början, innan det blir uttjat. Max tycker låten är underbar och menar att man blir glad.

Jag frågar dessa musikelever hur de tror att musiken/texten påverkar dem. Amy svarar: "Jag lyssnar på ledsen musik om jag är ledsen, jag vill vara ledsen då, det är skönt typ. Jag lyssnar mer på texten i en lugnare låt". Elin håller med och tillägger att hon tycker det är svårare att uppfatta texten i upptempo-låtar eftersom hon menar att det är mycket mer musik i bakgrunden. Viktoria tycker att man lever sig in i musiken mer i lugna låtar och att hon fokuserar mer på rösten då. Max fortsätter: "Är jag lessen lyssnar jag på en positiv låt, för jag tycker inte om att vara lessen". Han säger dock att känslan är en annan när han skriver sin egen musik, då vill han lyssna och blir inspirerad av lite lugnare musik. Lyssnandet för honom handlar om hur han är och vad han ska göra.

Elin berättar om sin mamma som tjarar om att hon ska städa: "När jag städar lyssnar jag på arg musik, tiden går snabbare då"! Elin påverkas av musiken och vill förstärka sin sinnesstämning genom att lyssna på arg musik när hon är arg. I hennes fall blir låtvalet efter humör. Max menar att alla låtar blir tjariga någon gång, i annat fall får man tycka om artisten eller bandet på ett speciellt sätt.

Viktoria tycker att man lever sig in i texten och om någon till exempel sjunger om en vän som dött så känner man ju med henne att hon är ledsen. Max betonar vikten av att man måste förmedla en känsla när man sjunger. Han säger att när man sjunger om något måste lyssnaren (han själv) tydligt få känna att artisten menar något, annars tappar det helheten och då säger det lyssnaren ingenting. Amy betonar vikten av att få göra egna tolkningar av budskap: "Jag tycker om när man får tänka efter, när budskapet inte är helt självklart".

Vi pratar vidare om budskap och jag undrar hur de tänker kring låtar med "dåligt" budskap.

Amy säger direkt utan tvekan, att hon ändrar sin uppfattning om en låt med eventuellt dåligt budskap. Leo menar att det beror på vem/vilka som gjort låten, och hur bra låten är i övrigt. Max berättar om en låt som han trodde handlade om magi, men som visade sig egentligen ha helt annat innehåll med sexuella anspelningar. Han säger att han inte kan uppskatta den låten på samma sätt idag. Max menar att han väljer att inte lyssna på en låt med ett dåligt budskap. Vidare berättar han om ett band som under en konsert kysstes på scenen, då förstod han inte budskapet i den handlingen men idag kan han förstå på ett annat sätt att det faktiskt var ett budskap i deras handling. Elin säger att hon tror att annorlunda budskap i texter får oss att lyssna på ett annat sätt. Viktoria håller med och ger exempel: ”Britney Spears och Madonna gör extrema grejer bara för att få uppmärksamhet, och det funkar ju”! Max menar att det är en brist på originalitet i musiken idag och ett överflöd av dåliga kopior. Alfred håller med och understryker att det speciellt är så i R&B musik, han menar att musiken inte har något innehåll.

Musikeleverna jag samtalar med har nyligen haft konsert och uppträtt på scen. Jag ställer frågan hur de tänker kring texten i de låtar de framförde, utifrån ett artistiskt perspektiv. Amy säger att hon tänkte på texten väldigt mycket, eftersom hon sjöng. Alfred spelade trummor och gitarr men tyckte även han att han reflekterade över texten i låtarna, speciellt den ena låten han spelade på där texten är rolig. Leo var inte med på konserten, men menar att det är ju bara att lyssna på låten, så förstår man texten efter hand.

Vi diskuterar *I kissed a girl* och Max säger att artisten ”chockar med texten”, på det sättet blir den intressant. Storyn är att artisten kommer på en idé som hon sedan ångrar och i slutet av videon vaknar hon upp och allt var en dröm. Max menar att drömmen gör låten trovärdig. Alfred fortsätter och menar att många artister, speciellt inom R&B musik, endast är kända för sina utmanande videor eller texter. Han säger:

Speciellt inom Hip hop och R&B står bara artisten där och sjunger utan mening, allting låter likadant. Jag hatar Mtv!..., 98% av musiken där är värdelös..., det enda de är kända för är att de typ är halvnakna i videon, de kan typ inte sjunga nånting!

Max håller med och påpekar att det är för lätt att producera denna typ av musik. Elin ställer frågan vilken målgrupp dessa artister har, och Max svarar att många på skolan lyssnar och tar åt sig av denna musik.

Viktoria kommer tillbaka till låten vi diskuterar och tycker inte att det finns något direkt budskap i den, hon säger att en bra låt ska ha ett budskap. Jag påpekar att nästan samtliga var positiva till låten när de fick lyssna, och undrar om de nu efter en stunds diskussion lämnat den åsikten. Alfred säger att det i första hand är musiken man lyssnar på, och att det är den som fastnar från början. Max håller med och menar att han tror att han stängt av sitt ”textöra”, eftersom många texter är så dåliga. Han menar att en bra text blir som en bonus, men texten kommer inte till honom förrän efter flera lyssningar. När jag undrar varför han väljer att inte ”höra” orden, då säger han att han blir bara sur om han verkligen hör orden, eftersom han menar att allt ändå bara handlar om ”lick my lollipop”. Han säger: ”Låtar ska inte behöva säljas av nakna tjejer eller uppmärksamhet, men folk tycker det är coolt att lyssna på det...” Min tolkning av hans svar är att han menar att musik ska vara tillräckligt bra i sig, att man som lyssnare inte ska behöva fångas genom något annat, i detta fall ”nakna tjejer”. Samtidigt menar han att det finns en trend i detta med extrema sätt att fånga publiken.

Vi lyssnar på ännu en låt, denna gång Stevie Wonders *I wish*. Eleverna får texten framför sig. Elin tycker denna låt är svängig, men verkligen tjatig. Alfred tycker inte att detta är hans musiksmak, men menar att det här är mer ”riktig” musik. Amy menar att hon inte hade hört och tänkt på texten om hon inte haft papperet framför sig. Max säger att om han inte haft texten upptryckt i handen hade han inte lyssnat på den utan bara hört en massa ord. Mönstret som han tidigare talat om finns inte i låten och han tycker inte det känns som att det finns någon refräng. Han tillägger att låten är bra, att den har en mening, men han gillar inte att det är en berättelse. Viktoria tycker till om låten: ”Den är bra för att den är gammal, jag lyssnar bara på ’svänget’ ”.

Amy säger att låten har positivt sväng, och hon håller med Alfred om att detta är riktig musik. Vi har en liten stund kvar och jag leder samtalet in på svenska låtar. Vi lyssnar på *Oh boy!* en liten stund och eleverna får reflektera kort kring svenska låtar. Alfred säger att man tänker mer på texten när den är på svenska, att de texterna är lättare att förstå och menar på att engelska är mer modernt. Leo menar att texten är viktigare i svenska låtar. Elin säger att hon älskar svenska låtar för man kan sjunga med. Max tycker svenska låtar är ”sjukt tradigt” eftersom vi använder det språket hela tiden. Elin replikerar Max: ”Du säger att svenska låtar är uttjatade, men jag tycker engelska låtar är uttjatade! Det är kul med svenska”. Jag uppmuntrar deras uppriktighet mot varandra, och de båda tycks inse att de helt enkelt har olika syn på saken.

8. Resultatanalys

I ett försök att skildra resultaten från gruppsamtalen har jag valt att samla citaten för att illustrera olika utsagor kring svaren på frågorna. Jag väljer att redovisa varje årskurs för sig till en början, efter den redovisningen ger jag en samlad redovisning och gemensam analys. Jag har grupperat svaren i fyra olika grupper; ”egenskaper för en bra låt”, ”budskap och text”, ”sinnesstämning och upplevelse” samt ”språket”. Efter varje grupp ger jag en kommentar och en möjlig tolkning av svaren. Min utgångspunkt är min forskningsfråga: *Vad är det som gör en låt ”bra”, och vilken roll spelar text och budskap i musik för tonåringar idag?*

8.1 Gruppsamtalet med 7:or

Egenskaper för en ”bra” låt

”Låten är svängig.”, ”Lätt att få på hjärnan med samma ackord och text om och om igen, utan att bli tjätig.”, ”Viktigast för mig är att kunna sjunga med i en låt, refrängen ska vara bra, glad och upp och ner.”, ”..sångaren har en bra röst, det är bra ljud och rytmen och vissa förändringar i låten som gör att man lyssnar bättre. Textens innehåll stämmer med musiken.”, ”En bra låt har fart och mycket musik.”

Text och budskap

”Låten blir bättre om det är ett bra innehåll.”, ”Ett dåligt budskap gör att man inte lyssnar lika mycket på låten, men man slutar inte lyssna på den helt.”, ”Låten blev bättre nu när man fick se texten.”, ”Jag hörde texten mer i den lugna låten, lyssnade mer då.”, ”Den (texten) är viktig i låten, men oftast bara lyssnar jag utan att kanske tänka på det.”, ”Jag lade märke till att det var en svordom låten! Helt okej, det inte är ett bra sätt att uttrycka sig på men det är ett bra sätt att få ut sina känslor.”, ”Nuförtiden lyssnar jag mer på texten och musiken är mer i bakgrunden. Jag sjunger inte, men man har den (texten) i huvudet, man sjunger inom sig”.

Sinnestämning och upplevelse

”Den andra låten, (I kissed a girl) är en sån låt som man lyssnar på tillsammans med andra, när man ska gå ut eller så, medan den andra lugna låten är något som man lyssnar på när man är själv, när jag laddar för en fotbollsmatch eller så...”, ”Jag tänker på sommar och skolavslutning. Man vill sjunga med, man blir glad att sången (Oh boy!) är på skånska, det är ett ”glatt språk.”

Språket

”...på svenska, och det är mycket lättare att sjunga med då.”, ”Det är lättare att tänka på text i låtar nu, eftersom man kan engelskan bättre, nu när man förstår orden (...) tidigare när man lyssnade på låtar, hörde man mest musiken bakom, då sjöng man med, fast helt fel!”

Kommentar och tolkning

När man ser på citaten i egenskaperna av en bra låt, ligger fokus på ”svänget” och musiken. Det tycks vara viktigt med en bra melodi och rytm, därefter kommer texten. Det är inte så att texten inte är viktig, men den kommer i andra hand. Första mötet med en låt och det som fångar ens uppmärksamhet är musiken och rösten, inte orden. Den aktiva synen på text och budskap tycks vara mer en vilja än en verklighet hos 7:orna. Man vill inte lyssna på en låt med dåligt budskap, men kanske att man gör det ändå för att musiken och helheten tilltalar. Det finns dock en vilja att ha en djupare syn på låtar, trots att musiken i själva verket ofta bli som en bakgrund som finns där och som man inte anstränger sig för att studera närmare. Min tolkning är att detta beror på intresse och på situation. Intresset av musik i allmänhet men också intresset av ett speciellt band eller låt som man hört ska vara ”bra”. Att gå in på youtube.com eller lyrics.com och ”kolla” texter och videos är mer eller mindre vardagsmat för samtliga elever.

Det är tydligt att eleverna tycker att musiken och texten förmedlar en upplevelse och känsla. Det kan vara något upplevt sedan tidigare eller i stunden, glada eller mindre glada minnen. Man behöver inte heller ha en speciell vetskap om låten för att känna något, det kan musiken och enskilda ord förmedla. Språket är för denna grupp väldigt viktigt, då de menar att de numera kan behärska engelskan betydligt bättre än tidigare. Språket spelar stor roll för hur de uppfattar och tar till sig text och musik.

Jag märkte ingen skillnad mellan killar och tjejer i synen på text och musik, skillnaden ligger mer i musikintresset. Alla lyssnar på musik, men den intresserade lägger ner mer tid och tankar på låtarna. Två av tre killar i gruppen menar att de inte har något direkt musikintresse, de är trots detta ändå väldigt medvetna om texten och budskapet i låtarna. Detta tror jag till viss del beror på språkkunskaper och ofrånkomligt lyssnande samt på tonåringarnas enkla väg till information via Internet.

8.2 Gruppsamtalet med 9:or

Egenskaper för en "bra" låt

"Första gången jag lyssnar på en låt lyssnar jag på helheten...", "För mig är rösten viktig, måste vara en bra sångröst i låten", "Jag gillar den mesta musiken men melodin är viktig för att en låt ska vara bra.", "...text och musik känns mer överrensstämmande.."

Text och budskap

"Det kvittar mig, gillar man låten ifrån början så sjunger man ju med, ja och då får man veta texten, ...då tar man reda på det, ..då tänker man på budskapet, (...) man tycker nog inte mindre om låten ifall budskapet är dåligt.", "Jag lyssnar mest på musiken och sången (rösten), resten skiter jag i. Om texten är fin lyssnar jag på den, men det spelar inte så stor roll för mig..", "Det spelar ingen roll med budskap, låten blir sämre om man vet att det är dålig text, men man slutar inte lyssna om melodin är bra.", "När jag kan melodin kan texten efterhand komma fram.", "Budskapet är viktigt.., fast egentligen, först lyssnar jag kanske på låten utan att tänka."

Sinnesstämning och upplevelse

"...upplever en gammalmodig känsla och ett konstigt gammalt ljud.., tänker tillbaka på gamla tider.", "...låten har mer liv i sig, musiken förmedlar känslan.", "Jag vill inte höra en glad låt när jag är lessen, då blir jag bara mer sur.", "Jag påverkas i humöret när jag lyssnar.., jag vill lyssna på glada låtar, på det sättet håller jag mig glad."

Språket

I denna grupp tycks det inte vara någon direkt uppfattning om engelska eller svenska låtar, möjligen är engelska lite mer uppskattat, men samtidigt tycks svenska låtars raka budskap också vara väldigt tacksamt.

Kommentar och tolkning

En "bra" låt för en elev i åk 9 tolkas av helhetsintrycket, men med betoning av inte bara musiken i allmänhet utan också melodin och rösten. Dessa två verkar vara viktiga element i en låt. När det gäller texten ska den stämma med musiken, men den spelar ingen stor roll och budskapet är inte heller avgörande för vad betyget för låten blir. Möjligen reagerar man över

ett tveksamt budskap men man slutar inte lyssna på låten. Texten blir som ett pålägg i efterhand och det är inte den man tar till sig från början. När det gäller sinnestämning och upplevelse är det även där mest musiken som det talas om. Musiken ska förmedla något och ha förmågan att kunna påverka humöret. Språket för 9:orna är inte något de funderar över, det verkar inte spela någon större roll om en låt är på engelska eller svenska.

Under samtalet råder en ganska likgiltig stämning hos en av eleverna och jag uppfattar attityden ”jag bryr mig inte” hos honom. Detta påverkar hans sätt att svara, då jag inte får fullständiga svar av honom. Jag känner inte heller att han svarar uppriktigt, då hans beteende får mig att ställa ledande frågor för att hjälpa honom på traven i sina svar. De andra tre är mer positiva till samtalet och funderar en stund innan de svarar på mina frågor. Eleverna menar att de inte alls blir påverkade av musiken de lyssnar på, åtminstone inte av budskapet. Den musikintresserade eleven menar att hon lever sig in i artistens sätt att tänka, men låter sig inte påverkas av det han/hon säger. Däremot menar de alla att humöret kan påverkas genom att man lyssnar på en viss typ av musik. Detta kan knytas till vikten av att musiken ska förmedla något.

Jag upplever inte heller här att det finns någon påtaglig skillnad mellan killarna och tjejerna i synen på text och musik, förutom att en av tjejerna är mer musikintresserad och därför tycks ha lite mer åsikter än de andra.

8.3 Gruppsamtalet med elever från musikklass

Egenskaper för en ”bra” låt

”Tycker jag att bandet är bra så tycker jag låten är bra. Men ifall låten är jättebra, blir den ju bra ändå...”, ”Musiken är viktigast för mig, jag vill bli glad av musiken..., det ska inte bara vara en enda text, som en berättelse, utan verser och återkommande refräng. Man ska inte behöva bli uttråkad på en låt, det kan vara så att man hittar något nytt, även om man lyssnat på den 10 ggr.”, ”En bra låt är ett lagom tempo med en kombination av ackord som låter bra. Texten kommer sen.”, ”Helheten är viktigast, men jag tycker musiken är viktigare än texten..., bra musik ska vara varierande och ha ett mönster i texten...”, ”Texten och sången är jätteviktig för mig..., och gitarrljudet typ.”, ”En bra låt ska ha ett budskap.”, ”I första hand är det musiken man lyssnar på..., det är den som fastnar från början.”, ”Vad man tycker om en låt beror på hur ”ny” den är.. allting blir uttjatat tillslut.”

Text och budskap

”Budskapet är lite roligt; jag kysste en tjej och tyckte om det..., man lyssnar en extra gång..., vad sa hon?”, ”Texten är nog viktigare i en långsam låt...innehållet är inte lika viktigt i en upptempolåt.”, ”Det är inte viktigt att texten är jättebra, utan mer att man hör vad de sjunger och att helheten är bra.”, ”Jag tycker om när man får tänka efter, när budskapet inte är helt självklart.”, ”Om låten har ett dåligt budskap ändrar jag min uppfattning om den.”, ”Om artisten chockar med texten, blir det mer intressant..”

Sinnesstämning och upplevelse

”Jag lyssnar på ledsen musik om jag är ledsen, jag vill vara ledsen då, det är skönt typ. Jag lyssnar mer på texten i en lugnare låt.”, ”Man lever sig in i musiken mer i lugna låtar..., fokuserar mer på rösten då.”, ”Är jag lessen lyssnar jag på en positiv låt, för jag tycker inte om att vara lessen.”, ”När jag städar lyssnar jag på arg musik, tiden går snabbare då...”, ”Man måste tydligt känna att artisten menar något när han sjunger, annars tappar låten helheten och säger ingenting.”

Språk

”Man tänker mer på texten i svenska låtar, eftersom det är lättare att förstå..., engelska är mer modernt.”, ”Texten är viktigare när det är på svenska.”, ”Jag älskar svenska låtar, för man kan sjunga med!”, ”Svenska låtar är sjukt tradigt, vi använder ju det språket hela tiden!”, ”Du säger att svenska låtar är uttjatade, men jag tycker engelska låtar är uttjatade! Det är kul med svenska.”

Kommentar och tolkning

En möjlig tolkning kring musikklassens tankar om en ”bra” låt är att helheten rent musikaliskt är viktig och att texten även här får en andra plats. En riktigt bra låt är en genomtänkt kombination av musikaliska delar. Text och budskap är viktigt men når personen först efter en viss tids lyssning. Då tar man ställning igen till vad man tycker om låten. Det ska finnas upprepningar som känns igen, utan att låten för den skull blir tjatig.

Som väldigt musikintresserad finns här även en stil/genre att ta hänsyn till. Man har en viss smak som man inte sviker. Detta blir som en identitet och är svårt att bryta sig loss ifrån. Den allmänna tanken kring text och budskap är att det ska vara något att fundera på eller förvånas

över. Det talar i sin tur om att eleverna faktiskt lägger stor vikt vid texten när de lyssnar, eftersom de efterfrågar lite mer djuplodande innehåll. Vidare menar de att låtens karaktär har stor betydelse för hur texten framträder, en lugnare låt behöver en starkare text vilket en upptempolåt inte kräver på samma sätt. När det gäller känslan är artistens uttryck också viktigt, och jag tror att det är samma sak som 7:orna och 9:orna menar med att ”musiken ska förmedla något..”. Musikeleven talar här om en inlevelse hos artisten och att hon/han måste kunna förmedla en känsla och mening med rösten, annars tappar låten sin trovärdighet. Man låter sig påverkas av musiken genom den egna sinnestämningen, det blir en samverkan. Ofta lyssnar eleven här medvetet på en sorts musik för att förstärka sin känsla. Man vill inte rubba känsla man har, detta till skillnad från eleven i årskurs 9 som ville lyssna på glada låtar i alla lägen.

I det språkliga perspektivet skiljer sig eleverna i denna grupp mest ifrån varandra. Någon älskar svenska låtar medan en annan verkligen ogillar sådana. Vad som kanske är en tjejgrej här liksom hos 7:orna är vikten av att kunna sjunga med i låtar. Det är inget som killarna åberopar speciellt. Det talas om att en låt inte får bli uttjatad i språk och text och i melodi och musik. Det är en hårfin avvägning, då kravet på en ”bra” låt även är igenkännandet och upprepningen samt det enkla, som fångar uppmärksamhet.

9. Diskussion

Nu i efterhand kan jag se att gruppsamtalen kunde ha varit mer identiska med varandra när det gäller utformandet. Jag valde dock medvetet att variera mitt utformande samt att låta eleverna styra samtalet så mycket som möjligt, eftersom jag trodde att detta skulle öppna upp eleverna till samtal. Jag tycker att det lyckades, men jämförelsen mellan samtalen hade nog varit enklare om strukturen varit densamma. Jag skulle ha ställt exakt samma frågor och kanske även vid samma tidpunkt i samtalet, för att få mer jämförbara svar. I detta fall hade jag tre huvudfrågor som framgick genom att jag smög in dem på olika ställen i samtalen. Man kan säga att jag mötte eleverna i deras utgångsläge, vilket är bra, men den andra mer strukturerade varianten hade förmodligen också fungerat.

Vidare upplevde jag att samtalet med 7:or och 8:or verkligen gav mycket kött på benen, medan samtalet med 9:orna inte riktigt kändes lika bra. I den gruppen var bortfallet att två stycken inte kom och vi hade även en tidspress som jag påverkades av. För att få fram de svar jag var ute efter borde jag verkligen ha ställt klara och tydliga frågor. Jag var tydlig till viss del men jag var som sagt lite stressad och detta märktes när jag lyssnade på inspelningen. Vidare var en utav eleverna inte positiv i sin attityd, och var inte direkt intresserad av att göra några utläggningar i svaren. Detta hade jag kunnat slippa genom att lägga ner mer tid på att välja ut eleverna, samtidigt är den typen av elev nu med i materialet och visar på så sätt på hur en sådan elev väljer att tänka i denna situation.

Musikklassens samtal upplevde jag som det mest utvecklande, då eleverna verkligen tänkte till och gav personliga svar. Musiken är en pärla i deras liv och något de gärna ordar om, så det vore i och för sig konstigt om det inte märktes någon skillnad i samtal med musikintresserade och mindre musikintresserade elever.

9.1 Resultatdiskussion

Svaret på en ”bra” låt blev koncentrerat kring musiken, med vissa undantag. Ur fenomenologisk synvinkel är detta den gemensamma kärnan. Musiken i sig kan dock behöva en analys, det talas bland annat om melodi, rytm, harmonier och instrument som alla tillsammans uppgår i en helhet för tonåringarna jag talat med. Det musikaliska uttrycket

uppfattas omedelbart i mötet med musiken, och där urskiljs inga smådetaljer till en början. Helheten fångar ens uppmärksamhet.

Det fanns hos de flesta eleverna en vilja i att ha en djupare syn på låten, men när allt kom omkring tog musiken överhanden och blev det slutgiltiga som avgjorde en låts kvalitet. Heinrich Schenkers uppfattning, som Benestad, (1978) beskriver, kring vikten av musikens helhet styrks alltså här. Även om elevernas vilja att lyssna mer på texten finns, är resultatet i en spontan lyssning koncentrerat till helheten och texten är en utav smådetaljerna i den. Några påpekade den goda kombinationen av musik och text, men även där vann musiken som det mest tilltalande.

Texten fyller en melodisk funktion och rösten framstår som viktig, fast då är det inte alltid själva innehållet man talar om. Ganska snabbt kan man ta till sig låtens karaktär, och blir man drabbad av denna helhet, eller genom någon ”hakefras”, som Lilliestam, (2006) talar om, så går man vidare och lyssnar mer ingående på låten. Texten ska finnas men hur den är, är inte så noga. Varför tänker man inte på det? Jag tror det ligger mycket i den gamla schlagertexten: ”Säg det i toner och inte i ord”, jämförbart med konstens motsvarande: ”En bild säger mer än tusen ord”. Musiken förmedlar något utan orden, i vissa låtar behövs orden för att förstärka, men i andra fall är det inte så. Att orden och texten ibland blir musifierad i musiken, Lindberg, (1995) är något de flesta av tonåringarna uttryckte, på sitt sätt. Man tänker inte på texten, men den finns där och man kanske till och med sjunger med utan att tänka på orden som ord.

En känslomässig kvalitet finns dold i musiken och lyssnare ges möjlighet till att både känna och tolka, som Ingarden, (Benestad, 1978) menar. Eleverna tolkar in och känner mycket i musiken, och det kan räcka med en mening som liksom håller ihop hela sammanhanget och förmedlar innehållet. Därmed inte sagt att texten inte behöver vara genomtänkt och smart, snarare tvärtom. Hur lätt är det att i en mening få fram precis vad man vill ha sagt? Det är ingen enkel uppgift men somliga har förmågan att kunna skapa den enklaste av meningar och där tror jag vinnaren finns, vinnaren av våra öron. En låt ska vara lätt att ta till sig, som Max menade under musikklassens samtal. Speciellt viktigt är detta i dagens mängproduktion av låtar som hela tiden berör oss. Texterna har säkerligen ett djupare budskap, men första mötet av en låt måste fånga oss med en mening eller ett ord.

Texten når tonåringarna i ett senare skede eller samtidigt som melodin/musiken som en helhet. Innehållet söker man upp om man är intresserad av låten/artisten, i annat fall fastnar vissa delar av texten/budskapet och man lägger ingen vidare vikt vid det. Låtens funktion och betydelse i text och musik, är beroende av tonåringarnas sinnestämning och känsla, detta kan jämföras med Lilliestam, (2006) som menar att en banal text kan få olika betydelser för olika personer i olika sammanhang. Vidare menar tonåringarna att musiken kan vara full av liv och i ett visst humör kan den styrka eller dämpa en känsla. Det finns som Ernst Kurth säger, (Benestad, 1978) ett uttryck för liv och livsvilja i musiken, vilket tonåringarna upplever mer eller mindre.

Tonåringarna omges av musiken och den spelar olika roller i deras liv, det är något som denna studie också bevisar. Alla har åsikter om en ”bra” låt, och man lever med den musik man säger sig tycka om. Budskap och text spelar inte så stor roll för de flesta, men det kan komma att bli viktigt beroende på situationen. Stålhammar, (2004) tar upp olika rum i mötet med musik och det blir tydligt i denna studie att dessa ”rum” finns i tonåringens vardag. Låtar har olika funktioner, och att tonåringen i sin ensamhet kan uppleva ett budskap i text och musik på ett sätt som han/hon i ett större sammanhang inte upplever, är något som framgår i varje gruppsamtal.

Att musiken förmedlar en känsla och är viktig för humör eller sinnelag framgår också tydligt i varje gruppsamtal. Jag tror att det är så musiken kan fungerar hos gemene man, som en positiv eller negativ förmedlare och uppbyggare av känslor. De flesta eleverna tycks lyssna mer på texten i lugnare låtar och menar att texten inte är lika viktig i en glad upptempo.

Musiken förmedlar något i sig själv och talar, genom sina harmonier och sin attityd om den känsla som man kan tillgodose. Dock menar tonåringen att texten förstärker känslan, beroende på innehållet. Någon som sjunger om något man kan identifiera sig med förstärker tydligt känslan. Låtar kan även leda ens tankar tillbaka i tiden eller få en att drömma, och där betyder också texten mycket. Jag tror överlag att tonåringarna här menar att man inte behöver uppfatta allt i texten för att få denna upplevelse, eller komma underfund med budskapet. Det handlar alltså om en första uppfattning kring musik, melodi och röst/text. Även de mindre musikintresserade eleverna hävdar här att de ”googlar” och söker information om en låt, om de gillar den, så tycks den snabba förståelsen av texten vara viktig för att man ska ta den till sig. Speciellt gäller detta för populärmusiken, som är det material jag använt mig av i undersökningen. Språket spelar roll för den som inte behärskar det, de andra tänker inte så

noga på det. Alla menar ändå att textrader som första raden på refrängen eller någon annan upprepanande textrad i låten har en viktig funktion. Det är den man kommer ihåg. Melodin tycks också vara väldigt viktig i en ”bra” låt, vilken Ingarden, (Benestad, 1978) menar är grunden för en låts karaktär.

Jag pratade med eleverna om hur musiken påverkar dem, och där kom det mest fram svar utifrån känslomässiga perspektiv. Låtar med uppmaningar eller andra mer konkreta budskap tycktes inte beröra eleverna, åtminstone inte enligt dem själva. Någon menar att hon lyssnar och förstår, men ändå behåller sin personliga åsikt. Detta låter lite för enkelt för mina öron. Jag tror tyvärr mycket musik påverkar omedvetet ungdomars sätt att prata och vara i attityd. Här kommer vikten av tillhörande in i bilden, tolkningsgemenskapen och smakkulturen som Lilliestam, (1998) tar upp.

Musiken är så mycket mer än bara något man hör. Precis som Stålhammar (2004) kommit fram till kan musiken vara tonåringens identitet och hela liv.

Det är okej att lyssna på vissa låtar och band, men kan vara helt ”out” med något annat. Dessa koder mellan eleverna är jag fullt medveten om att jag inte förstår, jag kan bara tänka tillbaka på min egen tid som tonåring och minnas vikten av att då hitta rätt bland alla alternativ.

9.2 Förslag till fortsatt forskning

Jag tycker frågan kring huruvida religion påverkar musiken i eller utanför skolan, samt hur den religiösa övertygelsen påverkar tolkning av budskap i musik/låtar är väldigt intressant. Om man konkretiserar problemet och hittar rätt urval av personer att intervjua eller skicka en enkät till, tror jag man kan få fram mycket intressanta svar.

Vad gäller min utförda undersökning skulle man kunna ge ett djupare perspektiv genom att till exempel intervjua personen/eleven lite mer personligt samt genom att koncentrera sig på tankarna endast kring text.

9. Referenslista

- Benestad, F. (1978). *Musik och tanke. Huvudlinjer i musikestetikens historia från antiken till vår egen tid.* Stockholm: Rabén & Sjögren
- Bjurström, E. (1983). Det populärmusikaliska budskapet 1955-1977. Monografi nr 31. Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.
- Dadgar, M. (2008) *Musik inte bara roligt utan även nödvändigt – En studie om ungdomarnas relation till musik.* D-uppsats, Malmö: Malmö Academy of Music
- Ericsson, C. (2002). *Från guidad visning till shopping och förströdd tillägnelse. Moderniserade villkor för ungdomars musikaliska lärande.* Diss. Malmö: Malmö Academy of Music
- Fiske, J. (1989) *Understanding popular culture.* Boston: ROUTLEDGE
- Lilliestam, L. (1998). *Svensk rock. Musik. Lyrik. Historik.* Göteborg: Ejeby förlag
- Lilliestam, L. (2006). *Musikliv. Vad människor gör med musik – och musik med människor.* Göteborg: Ejeby förlag
- Lindberg, U. (1995). *Rockens text Ord, musik och mening.* Diss. Stockholm: Inst
- Patel, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur.
- Stålhammar, B. (2004). *Musiken – deras liv. Några svenska och engelska ungdomars musikerfarenheter och musiksyn.* Örebro: Musikhögskolan, Örebro universitet.

Bilaga - Intervjuguide

Frågeställningar i gruppsamtalen utifrån låtarna:

I kissed a girl ~ Kate Perry

Boulevard of broken dreams ~ Green Day

I wish ~ Stevie Wonder

Oh boy! ~ Peps Persson

Vad tyckte ni om låten? Varför?

Vad handlade låten om?

Vad var det som gjorde att du tyckte om låten/inte tyckte om den?

När du hör en låt för första gången vad lyssnar du på då?

Är texten viktig för dej?

Kan en låt med dålig/dum text ändå vara bra?

Kan du tänka dej att lyssna på en ”dålig” låt med god text?

Vad är det som gör en låt bra?

Tänker du på budskap i musik?

Vad kan budskapet vara i just den här låten?

Tycker du att du blir påverkad av musik som du lyssnar på? På vilket sätt?

Vad tycker du om svenska låtar?